

HÖGSKOLAN
I SKÖVDE

Rektor

RIKTLINJER

2019-02-01

Dnr HS 2018/831

Rätten till användning av undervisningsmaterial vid Högskolan i Skövde

1. Bakgrund

Högskolan i Skövde (Högskolan) har i likhet med övriga lärosäten i Sverige i uppdrag att bedriva utbildning på såväl grundnivå, avancerad nivå, forskarnivå samt uppdragsutbildning. Därtill har Högskolan att bedriva forskning och konstnärligt utvecklingsarbete och att samverka med det omgivande samhället samt informera om verksamheten. Högskolan uppmuntrar lärares framtagning och publicering av läromedel för att stärka utbildningen och forskningen.

I Högskolans verksamhet utarbetas material för användning i undervisningen. Den tekniska utvecklingen har medfört att en allt större del av undervisningsmaterialet presenteras och lagras med hjälp av digitala resurser, exempelvis via lärplattform. Detta medför många fördelar i form av exempelvis tillgänglighet för studenter, lärarkollegor och övriga arbetstagare. Utvecklingen mot ett mer digitalt arbetssätt kan också leda till effektivisering av verksamheten. De vinster i tid som då kan göras ska användas till fortsatt utveckling av Högskolans verksamhet. Det är mot bakgrund av denna utveckling som det föreligger ett behov av att tydliggöra tillämpningen av det upphovsrättsliga regelverket avseende det undervisningsmaterial som utarbetas av lärare i och för arbetet vid Högskolan.

2. Vem omfattas av riktlinjerna?

Dessa riktlinjer gäller för de arbetstagare som arbetar med undervisning eller framtagande av undervisningsmaterial vid Högskolan, inklusive de som har en anställning som definieras som lärare enligt högskoleförordningen 4 kap, det vill säga professorer och lektorer, de som enligt Högskolans anställningsordning anges som lärare, exempelvis adjunkter, samt andra arbetstagare i den utsträckning de arbetar med undervisning eller medverkar till att utarbeta undervisningsmaterial. Dessa riktlinjer gäller även för doktorander i den utsträckning doktoranden arbetar med undervisning enligt 5 kap. 2 § andra stycket högskoleförordningen och med avseende på det undervisningsmaterial som doktoranden upprättar i och för undervisning vid Högskolan.

3. Det upphovsrättsliga regelverket

3.1 Allmänna utgångspunkter

Det upphovsrättsliga regelverket har sin utgångspunkt i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, den lag som i vardagligt tal benämns "Upphovsrättslagen". Upphovsrätten består av en ekonomisk och ideell rätt som båda tillkommer upphovsmannen. Upphovsmannen är den fysiska person som skapat verket. Den ekonomiska rätten kan överlåtas av upphovsmannen. Den ideella rätten omfattar upphovsmannens rätt att bli omnämnd i samband med sitt verk, att inte behöva tåla kränkande ändringar av verket eller att verket publiceras i sammanhang där upphovsmannens konstnärliga eller litterära anseende eller egenart riskerar att kränkas. Generellt kan den ideella rätten aldrig överlåtas, dock anses den kunna avstås.

3.2 Arbetstagares upphovsrätt och arbetsgivarens nyttjanderätt

I en anställning som omfattar utarbetande av upphovsrättsligt skyddat material anses det föreligga en presumtion om att nyttjanderätten till det upphovsrättsligt skyddade verket tillkommer arbetsgivaren. Av detta följer att ingen särskild ersättning utöver lön ska utgå för nyttjandet och att nyttjanderätten är obegränsad i tid. Presumtionen är följande: Arbetsgivaren får inom sitt verksamhetsområde och för sin normala verksamhet utnyttja sådana verk som tillkommer som ett resultat av tjänsteåligganden gentemot arbetsgivaren. Arbetsgivarens rätt avser utnyttjanden för de ändamål som kan förutses när verket tillkommer.

4. Rätten till undervisningsmaterial framställt vid Högskolan

4.1 Arbetstagares upphovsrätt

Högskolans undervisningsverksamhet bedrivs i huvudsak av lärare och de doktorander som innehar doktorandanställning vid Högskolan. Det står i allmänhet läraren fritt att, i avsaknad av särskilda instruktioner, utforma undervisningen och undervisningsmaterialet på det sätt som läraren själv finner lämpligt. Undervisningsmaterialet utgör upphovsrättsligt skyddade verk. Den arbetstagare som framställt undervisningsmaterialet är att betrakta som upphovsman till sådant material.

4.2 Nyttjanderätt till undervisningsmaterial som utarbetats inom anställningen

Utarbetandet av undervisningsmaterial grundar sig på lärarens anställning som lärare eller, när det gäller övriga arbetstagare, arbetsuppgiften att ta fram undervisningsmaterial. Högskolan får därmed en nyttjanderätt till det undervisningsmaterial som tagits fram inom ramen för anställningen. Nyttjanderätten ger Högskolan rätten att använda undervisningsmaterialet i Högskolans normala verksamhet och för de undervisningsändamål som kunnat förutses vid undervisningsmaterialets tillkomst. I de fall Högskolan önskar nyttja undervisningsmaterialet för verksamhet som ligger utanför Högskolans normala verksamhet krävs särskild överenskommelse.

Med undervisningsmaterial avses, oavsett medium, allt material som är avsett att användas i undervisningen till exempel presentationer, inspelade föreläsningar, filmer, fotografier, examinationsmaterial, studiehandledningar och liknande utbildningsmaterial.

5. Nyttjanderättens omfattning och innebörd

Nyttjanderätten ger Högskolan rätt att tillgängliggöra, framställa exemplar och lagra undervisningsmaterialet samt nyttja undervisningsmaterialet för undervisningsändamål och genomföra nödvändiga bearbetningar och uppdateringar.

Om undervisningsmaterial används av annan än upphovsmannen, ska upphovsmannens namn anges i den omfattning och på det sätt god sed kräver.

Högskolans nyttjanderätt inskränker inte arbetstagarens upphovsrätt till undervisningsmaterialet vilket till exempel innebär att arbetstagaren har full frihet att använda undervisningsmaterialet för exempelvis produktion av läroböcker, artiklar eller andra vetenskapliga verk eller att använda det vid undervisning för annan huvudman.

I de fall arbetstagare avser att ingå ett publiceringsavtal med förlag ska följande beaktas. Ett förlag kräver i vissa fall ensamrätt (exklusiv rätt) till det verk som ska publiceras. Detta innebär företrädesvis en ensamrätt för förlaget att mångfaldiga det vill säga trycka och sprida detta verk via försäljning. I samband med tecknade av publiceringsavtal med förlag ska en arbetstagare dock förbehålla sig själv och Högskolan rätten att:

- Använda undervisningsmaterial som verket bygger på i forskning och undervisning
- Publicera undervisningsmaterial som verket bygger på elektroniskt vid Högskolan
- Publicera verket i framtida doktorsavhandling samt
- Använda verket som grund eller bas i framtida publikationer eller presentationer

6. Nyttjanderätt till undervisningsmaterial efter avslutad anställning

Vid upphörandet av arbetstagarens anställning vid Högskolan kvarstår, om inte annat särskilt överenskommit, Högskolans nyttjanderätt till det undervisningsmaterial som utarbetats inom ramen för anställningen vid Högskolan.

7. Uppdragsavtal och avtal upprättade i särskild ordning

Om annan överenskommelse träffats mellan Högskolan och en enskild lärare, en doktorand eller en annan arbetstagare till exempel att Högskolan ensam har rätt att använda verket (exklusivitet) gäller det som anges i sådan överenskommelse.

Om Högskolan anlitar andra än anställda för att utföra undervisning ska det i uppdragsavtalet anges att för undervisningsuppdraget och det undervisningsmaterial som används ska Riktlinjer avseende rätten till användning av undervisningsmaterial vid Högskolan i Skövde gälla som om uppdragstagaren var anställd lärare vid Högskolan. Riktlinjerna ska bifogas uppdragsavtalet. Undantag från detta kan göras vid uppdrag som avser undervisning vid enstaka tillfällen eller om det finns särskilda skäl.

8. Ikraftträdande

Dessa riktlinjer gäller från och med den 1 februari 2019.